

Barcelona, el baluard o l'ensulsiada del català?

Emili Boix-Fuster

CUSC—Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona

La macrocefàlia de la ciutat de Barcelona i la seva àrea metropolitana és palmària. Una ciutat massa gran per a un rerepaís relativament petit. Catalunya es podria anomenar «País Barceloní» com diem «País Valencià»? Pel món és més efectiu i comprensible presentar-nos a un foraster amb un «I come from Barcelona» que no pas amb un «I come from Catalonia». Però com és aquesta Barcelona lingüística? És homogènia o heterogènia? És el baluard del català o el preludi de l'ensulsiada?

mots clau: Barcelona, Catalunya, llengua catalana, multilingüisme

Hi ha moltes Barcelones, fruit de moltes capes, com un palimpsest gratat moltíssimes vegades: la Barcelona fidel al país de molts grups excursionistes començant pel Centre Excursionista de Catalunya al capdamunt del turonet del Mont Taber, l'epicentre de la ciutat romana mil·lenària; la Barcelona castellanoparlant dels blocs de Ciutat Meridiana o de la Trinitat a Nou Barris on conflüïren tants immigrants fugint de la misèria del sud espanyol o de la insalubritat de les barraques amb què se'ls acollí quan arribaren; la Barcelona catalanoparlant del carrer Verdi o dels gitanos de la Gràcia de Mercè Rodoreda on s'aplegaren des del segle XIX tants treballadors de la Catalunya interior; la Barcelona paquistanesa, sobretot urdú i panjabi, amazig, àrab i tagàlog de les botigues plurilingües i plurialfabètiques del carrer Joaquín Costa al Raval; la Barcelona del carrer Mandri, d'immigrants de classe alta (se'ls ha d'anomenar «nous residents», que queda més fi?) o d'autòctons castellanitzats,

sobretot després de la victòria franquista de la Guerra Civil, en l'únic districte on guanyaren Valls i Ciudadanos a les darreres eleccions municipals; la Barcelona bífida de la tradició literària i periodística (Monzó i Pàmies, *La Vanguardia* i *El Periódico* en català, *l'Ara*) i de la tradició castellana (Vila-Matas i Marsé, *La Vanguardia* i *El Periódico* en castellà, *El Mundo Deportivo*, *l'Sport*); la Barcelona proverbialment ambivalent de l'Església catòlica que des del Concili Vaticà II celebra la seva litúrgia tant en català (va ser-ne un refugi extraordinari en els anys de persecució) com en castellà; la Barcelona educativa que prioritza el català a les aules a infantil i primària i als grups d'esplais i d'escoltisme però que es castellanitza a secundària; la Barcelona universitària on el català ha de lluitar en molts fronts alhora contra l'anglès abassegador i expansiu i contra la castellanització rutinària i persistent, sobretot en l'àmbit jurídic; la Barcelona dels guiris i dels cosmopolites (quasi un vint per cent de la

població!) que o bé romanen monolingües en la seva bombolla angloparlant, o bé trien molt més el castellà en les comunicacions intergrupals perquè del català ni en saben l'existència en arribar o si la coneixen, l'assimilen a un *patois* residual; la Barcelona centralista i castellanista de *l'administración periférica del estado* que majoritàriament ignora colonialment el català; la Barcelona del Liceu en què les lletres del *bel canto* es tradueixen al català damunt de l'escenari i en català, castellà i anglès a les pantalles davant dels seients del públic; la Barcelona de moltes associacions i centres esportius després de l'èxit dels Jocs Olímpics quadrilingües (català, castellà, anglès i francès) del 1992; la Barcelona instrumental en castellà i en anglès de les xarxes socials, des del Wallapop fins a l'Instagram; la Barcelona en català per fora i en castellà per dins de molts cinemes i farmàcies (les pel·lícules i els medicaments són pràcticament tots en castellà); la Barcelona dels bars on un corre el risc que encara algun cambrer ni t'entén quan li demanes «un cafè amb llet»; la Barcelona dels nostres vells als geriàtrics, atesos gairebé sempre en castellà i obligats a veure Telecinco; la Barcelona lingüísticament híbrida de les maternitats, dels hospitals, dels tanatoris i de les esqueles (l'única secció publicable en català a l'època franquista); la Barcelona que aprèn el català, el xampurreja si voleu, però s'hi llança encara que sigui afeblint encara més els pronoms febles... A la majoria de famílies lingüísticament mixtes es manté el català, però també s'hi manté el castellà, que es nativitzava, arrela a la ciutat. Hi ha molts nous

parlants del català i ens n'hem de congratular tot i que aquests guanys comportin un preu en la qualitat de la llengua.

Per als catalans «de comarques» on el català és la llengua pública clara, al Berguedà, a l'Empordà, a les Garrigues, a les Terres de l'Ebre, Barcelona sembla una ciutat «castellana» perquè senten el castellà arreu. I és cert que a les discoteques la gent es coneix i es reconeix en castellà. És cert que el castellà funciona com a llengua franca. El pes demolingüístic del castellà, fruit de tantes capes d'immigracions, ha estat i és tant potent que encara sorprèn la resistència del català.

El català *aguanta* a la ciutat. Encara les criatures s'empaiten en català en molts parcs de la ciutat quan surten d'escola. El català encara és la llengua dels avisos al temple esportiu més massiu de la ciutat, l'estadi del FC Barcelona. El català és la llengua més freqüent a la senyalització viària municipal. El català encara és la llengua sobretot de moltes classes mitjanes i mitjanes altes exemplaritzants que usen i donen prestigi a la llengua. El català encara és la llengua pública amb què Rosalia Vila i Tobella, la cantant poc llançada a la fama, amb arrels a Sant Esteve Sesrovires, es va adreçar al seu públic enfervorit al festival Primavera Sound de Barcelona (vegeu *Ara*, 3 de juny del 2019). Una part del públic (no sabem quants), diu el *Huffington Post*, es queixà que usés la seva llengua en públic quan hi cantà fa poc. Aquests planyidors intemperants i intolerants volen que el català quedi reduït a llengua de la llar, de l'espai privat, donant raó al que volia el Caudillo?

Hi ha poques ciutats occidentals comparables a Barcelona. Per descomptat la vitalitat social i la lleialtat dels barcelonins pel català, és molt superior a la dels occitans, a la dels gallecs i (ai las) a la dels valencians per als quals encara la seva llengua abandonada els sona un parlar de poble. Ciutats on l'imparable multilingüisme degut a la mobilitat de població forçosa o professional de tot tipus s'interrelaciona amb un conflicte sociolingüístic previ. Podem esmentar Brussel·les, Bienne/Biel i Fribourg/Freiburg a Suïssa, Bolzano/Bozen al Tirol del Sud a Itàlia, o el casos canadencs de Moncton (Nova Brunswick) i Montreal (Quebec).

Barcelona és la trinxera principal del combat de la comunitat lingüística catalana per fer de la seva llengua i cultura un codi de comunicació i de cultura digne, complet i segur com una llengua mitjana comparable, com el txec, el danès o el finès. Podran resistir les

classes mitjanes barcelonines tantes pressions assimiladores? Si el castellà continua essent llengua pivot, tenim mala peça al teler. Si «cau» Barcelona, «cauria» la resta del país, com un joc de dòmino. Si ens organitzem i mobilitzem bé, Barcelona pot ser un baluard i no una ensulsiada del català. Volem viure plenament i tranquil·lament en català. Volem aprendre i usar les llengües que calgui i quan convingui amb la seguretat que puguem donar continuïtat a la llengua històrica de la ciutat i del país. Les meves filles i les meves netes poden encara viure en català. Viure més que sobreviure. Viure més que malviure.

Referències

GUTIÉRREZ, Àlex. «Rosalía parla en català (i es veu que els estrangers se'n queixen)». *Ara*, 3-6-2019. https://www.ara.cat/media/Rosalia-parla-catala-estrangers-queixen_0_2245575515.html

Com citar aquest apunt

BOIX-FUSTER, Emili (2019). «Barcelona, el baluard o l'ensulsiada del català?». *Apunts de sociolingüística i política lingüística*, 10, 1-3. <https://cuscub.files.wordpress.com/2019/06/apunts-cusc-num-10-juny-2019-barcelona-catala.pdf>

Editors

Xavier Mas Craviotto i Avel·lí Flors-Mas

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Contacte

CUSC-Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona

Adreça: Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona

Telèfon: +34 93 403 7065

Adreça-e: cusc@ub.edu

Web: <http://www.ub.edu/cusc>

Twitter: @CuscUB

Facebook: @cuscub